

Broedende Zwarte Sterns rond Hasselt

Jeroen Bredenbeek

Al vele jaren broedden er Zwarte Sterns in de diverse Staatsbosbeheerreservaten rond Hasselt. Het merendeel broedt hier op broedvloten en vlotjes. Vroeger broedden er veel op de toen nog algemene Krabbescheer, maar door de veranderende waterkwaliteit is deze plant praktisch helemaal verdwenen.

In de jaren zestig ontdekte A. Timmerman sr. (1961), een medewerker van Staatsbosbeheer, dat op het Zwarte Meer grote kolonies Zwarte Sterns broedden op aangespoeld riet, zogenaamde daak. Hierdoor kwam hij op het idee de vogels drijvende rietmatten aan te bieden als vervangende nestgelegenheid voor de verdwenen Krabbescheer. Op het Zwarte Meer en later de Kolken van Hasselt en De Enk bij Kampen heeft toen Staatsbosbeheer drijvende rietmatten gelegd. De methode bleek zeer succesvol en jaarlijks broedden er Zwarte Sterns op de rietmatten. In 1983 is Staatsbosbeheer rond Hasselt op meer plaatsen nestvloten gaan leggen. Dit gebeurde voornamelijk op plaatsen waar af en toe enkele paren op waterleliestronken broedden. Op vijf à zes plaatsen werden hier jaarlijks vlotjes gelegd.

Eerst bestonden de nestvloten uit rietmatten met drijvers, die met ankers op hun plaats werden gehouden. Op deze matten van twee bij vier meter kwamen soms grote kolonies van wel 24 paren voor. De nesten lagen echter zeer dicht bij elkaar. Dit had tot gevolg dat er in de tijd als er jongen waren, veel onrust in de kolonies ontstond. De jongen kwamen namelijk regelmatig in het nestterritorium van de buren terecht. Deze jongen werden dan weer terug of verder gejaagd. Als de verschillende ouders er zich mee gingen bemoeien, ontstond er zo veel rumoer in de kolonie dat er jongen en nesten overstuurd gingen, vooral op die plaatsen waar weinig drijvende waterplanten aanwezig zijn. Deze werden vooral door grotere jongen gebruikt om de drukte in de kolonie te ontlopen.

Om dit probleem te ondervangen, hadden wij kleine vlotjes gemaakt van een soort stevig piepschuim met balkjes als rand. Op ieder vlot kon meer één paartje broeden. De bezetting was goed en er vonden geen 'grensincidenten' meer plaats.

Wel bleek dat de rand om het nestvlotje te hoog was voor kleine jongen. Als ze in het water waren, konden ze soms niet meer op de vlotjes komen. Op plaatsen waar weinig of geen drijvende waterplanten aanwezig waren, verdronken er veel jongen.

In 1995 had Staatsbosbeheer echter de beschikking over een nieuw type broedvlotje. Het is speciaal voor Zwarte Sterns ontwikkeld door onder anderen Theo Weijers van Staatsbosbeheer in de Ooijpolder. Het vlot bestaat uit een geribbelde

De kleine vlotjes voor de broedende Zwarte Sterns zijn van een soort stevig piepschuim met balkjes aan de rand.

Foto: Paul van Gaalen.

jaar	aantal paren	aantal kolonies	plaatsen met nestvloten
1990	31	3	3
1991	59	4	5
1992	49	4	4
1993	55	4	5
1994	53	6	6
1995	46	5	5
1996	52	7	6

Aantallen broedparen, kolonies en plaatsen waar nestvloten lagen per jaar rond Hasselt van 1990 tot en met 1996.

bodemplaat van 60x50 cm met opstaande rand van 2 cm. Deze richel is op de hoeken open en staat op 4 cm van de rand van de plaat. Onder het vlot zit een holle rand van 8x8 cm die is opgevuld met piepschuim. Ook dwars onder het vlot zit zo'n drijver, het vlot wordt met modder en riet of een grasplag verzwaard tot de bodemplaat gelijk met het wateroppervlak ligt. De jongen sterns kunnen dan probleemloos het vlot verlaten en weer betreden. Ook is een voordeel dat de vloten stevig zijn. De drijvende rietmatten gingen maar één seizoen mee. De piepschuim vlotjes beschadigden snel. De hardplastic vloten beschadigen niet en gaan dus vele seizoenen mee.

Vanaf 1995 was het broedresultaat veel beter. Van een kolonie waar het broedresultaat goed met een telescoop was vast te stellen, werden per nest in 1995 1,4 en in 1996 1,7 jongen vliegvlug. De legselgrootte was onbekend. Hoe het broedresultaat vóór 1995 was, is niet precies aan te geven. Het was soms moeilijk om te tellen (grote kolonies op rietmatten). Wel werden er de laatste twee jaar meer jongen gezien in de gevolgde kolonies dan andere jaren.

In 1995 had Staatsbosbeheer dertig plastic vloten, in 1996 zeventig stuks. De jongenproductie is hierdoor aanzienlijk toegenomen. Misschien dat hierdoor het aantal broedparen rond Hasselt groter wordt. Een deel van de hier geboren jongen zal terugkeren naar de geboortegrond. Dit zal enige jaren duren, aangezien Zwarte Sterns pas na hun tweede of derde levensjaar broeden.

De indruk bestaat dat de Zwarte Sterns die rond Hasselt broeden, één populatie vormen, die over verscheidene kolonies is verspreid. De laatste zes jaar bestaat het aantal broedparen uit ongeveer 45 à 50 paren, verdeeld over vier tot zes kolonies (zie tabel).

■ Jeroen Bredenbeek, Ridderstraat 16, 8061 GJ Hasselt.

LITTERATUUR:

- Bredenbeek, Jeroen (1995): Zwarte sterns rond Hasselt. *Zwols Natuurtijdschrift* 2 (5): 144-146.
 Cramp S (ed.) (1985): *Handbook of the Birds of the Western Palearctic*. Deel 4. Oxford University Press, Oxford.
 Gaalen, P. van & J. van Gelderen (1995): De Wereld van de Zwarte Stern. Van Reemst, 's-Hertogenbosch.
 Timmerman, A. (1961): Hulp aan Zwarte Sterns (*Chlidonias niger*). *De Levende Natuur* 64: 234-237.
 Winden, Jan van der, Ward Hagemeijer & Rudl Terlouw (1996): Heeft de Zwarte Stern *Chlidonias niger* een toekomst als broedvogel in Nederland? *Limosa* 69 (4): 149-164.

Ook als er meer vlotjes liggen, neemt hun aantal niet toe. Wel vinden er verschuivingen plaats tussen de verschillende kolonies, mede bepaald door het feit of er wel of geen vlotjes beschikbaar zijn in bepaalde kolken.

Behalve Zwarte Sterns broedden er ook wel eens andere vogelsoorten op de vlotjes. Zo nestelde er al een paar maal een Meerkoet op een al verlaten vlotje en op een rietmat één maal een Fuut. In de Kolken van Hasselt broedden in de jaren tachtig Kokmeeuwen en zelfs éénmaal een Visdief op de rietmatten.

Verder worden ze nogal eens gebruikt als rust- en slaappleaks door onder andere Wilde Eend, Meerkoet, Watersnip, Tureluur, Aalscholver en Knobbelzwaan. Ook in de broedtijd willen de genoemde soorten gebruikmaken van de vlotjes. Als de sterns met verscheidene paren broeden, hebben de andere vogelsoorten weinig kans op een vlotje te komen, maar in de vestigingstijd is er wel eens een kolonie verloren gegaan doordat een span Knobbelzwanen op de rietmat ging slapen. Bij de nieuwe vlotjes doen zich die problemen minder voor omdat deze kleiner zijn dan drijvende rietmatten. Hierdoor gaat het om kleinere aantallen vogels die gemakkelijker door de sterns zijn te verjagen.

Om mensen van dichtbij een kolonie Zwarte Sterns te laten bekijken, staat er een kijkscherm bij de kolonie in de Kolken van Hasselt, een natuurreservaat net ten noorden van Hasselt aan de dijk Hasselt-Genemuiden.

Van dichtbij is het leven in de kolonie Zwarte Sterns goed waar te nemen. Ook op andere plaatsen, in kolken ten noorden en ten zuiden van Hasselt, zijn diverse kolonies vanaf de dijk te bekijken. Met een behoorlijke verrekijker is hier veel te zien.

De nestvloten zijn te verkrijgen bij Revido Recycling, Postbus 3350, DJ Leeuwarden, telefoon (058) 213 04 07.